

definitieve migratie en kwalifikatiegraad van de migranten in west-vlaanderen

Dr. ec. J. Theys,
Hoofd Afdeling Studies
GOM - West-Vlaanderen

Tot het begin van de jaren zestig is de provincie West-Vlaanderen een uitwijkingsgewest geweest ; sinds 1965 kent West-Vlaanderen afwisselend een gering vestigingsoverschot of een gering vertrekoverschot.

Betreffende de omvang en de evolutie van de uitwijkingsoverschotten zijn de volgende gegevens illustratief :

	Jaargemiddelden	
	Abs. cijfers	Per 1.000 inw.
jaren 1948-61	— 2.370	— 2,46
jaren 1962-70	— 258 (a)	— 0,25
jaren 1971-75	— 67 (b)	— 0,06
jaar 1971	— 155	— 0,15
jaar 1972	— 339	— 0,32
jaar 1973	+ 231	+ 0,22
jaar 1974	+ 175	+ 0,16
jaar 1975	— 247	— 0,23

(a) Na korrektie voor de afsplitsing van delen van gemeenten in het raam van de aflijning van de taalgrens

(b) Voor de jaren 1971-75 is voor de binnenlandse migratie uitgegaan van de immigratie in de Belgische arrondissementen, met opgave van herkomst.

De vertrekoverschotten zijn vooral in het begin van de jaren vijftig aanzienlijk geweest en hebben ongetwijfeld een ongunstige invloed gehad op de leeftijdsstructuur van de bevolking en de kwalifikatiegraad van de bevolking inzake scholing. De beschikbare statistische informatie op dit vlak is echter zeer beperkt.

De volkstelling van 31 december 1970 verstrekt inlichtingen over de binnenlandse migraties tijdens het jaar 1970, naar het geslacht, de burgerlijke staat en de leeftijd van de migranten (tabel 01.05).

De migratiesaldi van de Westvlaamse arrondissementen komen in de jongste jaren overwegend tot stand ten aanzien

van het eigen land, behoudens voor de arrondissementen Kortrijk en Veurne, waarbij het dan echter in absolute aantallen om eerder geringe cijfers gaat. De gegevens over de binnenlandse migratie zijn dan ook in het algemeen als voldoende representatief voor de totale migratie te aanzien ; inzake migratie was het jaar 1970 ook geen uitzonderlijk jaar.

Het is bekend dat een gewest met vertrekoverschotten, in het algemeen een meer dan evenredig verlies noteert in de groep van de jonge volaktieven ; dit wordt bevestigd door de gegevens over de migratie in 1970

Hoewel de gegevens over de binnenlandse migratie tijdens het jaar 1970 met omzichtigheid moeten benaderd worden, zijn enkele frappante vaststellingen toch mogelijk.

In de arrondissementen Diksmuide, Ieper, Roeselare en Tielt, met permanent aanzienlijke vertrekoverschotten, situeert zich de helft en meer van het migratiesaldo van 1970 in de leeftijdsklassen van 20 tot 29 jaar. In deze arrondissementen gaat het blijkbaar veelal om jonggehuwden of ongehuwden ; het is de leeftijdsklasse van 20 à 24 jaar die het sterkst aan bod komt en het aandeel van de kinderen in het migratiesaldo is beneden het aandeel van de kinderen in de totale bevolking.

In het arrondissement Brugge, met sinds het begin van de jaren zestig geregeld vrij grote vestigingsoverschotten, is de verdeling over de diverse leeftijdsgroepen veel evenwichtiger dan in de arrondissementen met grote uitwijkingsoverschotten. Wel valt te wijzen op een relatief sterke vertegenwoordiging van de leeftijdsgroepen van 15 à 35 jaar. Het arrondissement Brugge trekt blijkbaar heel wat

Foto H. Maertens, Brugge

Binnenlandse migratiesaldi naar leeftijdsgroepen, jaar 1970 (procentuele verdeling)

Arrondissement	0-14 j.	15-19 j.	20-24 j.	25-29 j.	30-34 j.	35-49 j.	50-64 j.	65 j. en +	Totaal
Diksmuide	— 15,6	— 10,1	— 50,4	— 14,5	— 6,5	— 14,9	+ 0,4	+ 11,6	— 276 = 100 %
Ieper	— 9,5	— 7,2	— 37,4	— 21,8	— 8,7	— 2,8	— 3,1	— 9,5	— 390 = 100 %
Roeselare	— 10,0	— 8,7	— 32,4	— 21,8	— 11,5	— 7,5	— 7,8	— 0,3	— 321 = 100 %
Tielt	— 0,4	+ 7,3	— 55,2	— 17,4	— 6,5	— 21,2	— 5,8	— 0,8	— 259 = 100 %
Brugge	+ 24,8	+ 9,3	+ 10,1	+ 12,6	+ 11,3	+ 15,8	+ 14,5	+ 1,6	+ 860 = 100 %
Oostende	— 30,0	+ 36,4	+ 33,2	— 22,3	— 12,3	+ 1,8	+ 46,4	+ 46,8	+ 220 = 100 %
Leeftijdsopbouw W.-Vlaand. 1970	25,0	7,7	7,4	6,3	6,4	19,5	15,0	12,7	100 %

gezinnen aan met meerdere kinderen ; het aandeel van de kinderen (— 15 jaar) in het migratiesaldo bedraagt een vierde of evenveel als het aandeel in de totale bevolking. Het is vooral de leeftijdsklasse van 65 jaar en meer die zwak vertegenwoordigd is.

Het arrondissement Oostende, met eveneens een vestigingsoverschot maar relatief geringer dan in het arrondissement Brugge, onderscheidt zich door een aanzienlijke aanwinst van ouderen. De structuur van het migratiesaldo blijkt bijzonder onevenwichtig te zijn, met ook een aanwinst van jongeren (15 à 24 jaar) maar een verlies bij de leeftijdsklasse van minder van 15 jaar en de leeftijdsklassen van 25 à 34 jaar. Het arrondissement Oostende trekt globaal gezien niet aan voor de vol-aktieven maar wel voor de ouderen, waardoor de migratie de vergrijzing van de bevolking ondersteunt. Het is bekend dat de kustgemeenten en meer in het bijzonder centra als

Oostende, een aantrekkingskracht hebben als woongebied voor gepensioneerden.

Gegevens over de kwalifikatie naar scholingsniveau van de bij de migratie betrokken personen ontbreken in het algemeen. Op verzoek van het Westvlaams Economisch Studiebureau heeft het Nationaal Instituut voor de Statistiek¹ een verwerking gedaan uit de volkstelling 1970 voor de werkende beroepsbevolking naar woonarrondissement, met opgave van het geslacht, het arrondissement van geboorte, het onderwijsniveau en de leeftijd (tabel 11.14 van de volkstelling). Om praktische redenen wordt de onderhavige analyse beperkt tot de mannelijke bevolking.

Eind december 1970 woonden er in West-Vlaanderen 243.908 mannelijke beroepsaktieven met een betrekking, die in West-Vlaanderen geboren waren. Er waren 20.407 mannelijke beroepsaktieven die in West-Vlaanderen

Mannelijke werkende beroepsbevolking naar het onderwijsniveau, 31 december 1970

Onderwijsniveau	Geboren in West-Vlaanderen en woonachtig in						Wonend in West-Vlaanderen en geboren in andere Belgische provincies		Migratiesaldo t.o.v. andere Belgische provincies			Wonend in West-Vlaanderen en geboren in het buitenland	
	West-Vlaanderen		andere Belgische provincies		Totaal								
	abs. c.	%	abs. c.	%	abs. c.	%	abs. c.	%	abs. c.	%	in % v.h. totaal aantal personen geb. in W.-VI.	abs. c.	%
Ten hoogste onvoltooid lager secundair niveau (a)	155.515	63,7	24.356	55,0	179.871	62,4	10.823	53,0	13.533	56,7	7,5	6.680	76,7
Lager secundair niveau	46.310	19,0	6.299	14,2	52.609	18,3	3.712	18,2	2.587	10,8	4,9	897	10,3
Hoger secundair niveau (b)	27.573	11,3	6.562	14,8	34.135	11,9	3.329	16,3	3.233	13,6	9,5	655	7,5
Hoger niet universitair niveau (c)	7.491	3,1	2.418	5,5	9.909	3,4	1.114	5,5	1.304	5,5	13,2	166	1,9
Universitair of gelijkgesteld niveau	7.019	2,9	4.632	10,5	11.651	4,0	1.429	7,0	3.203	13,4	27,5	314	3,6
Totaal	243.908	100,0	44.267	100,0	288.175	100,0	20.407	100,0	23.860	100,0	8,3	8.712	100,0

(a) Inclusief niveau onbekend

(b) Inclusief lager normaal onderwijs, froebel en kunstonderwijs

(c) Inclusief middelbaar normaalonderwijs

¹ Onze dank gaat zeer in het bijzonder naar de heer W. Van Waelvelde, bestuursdirecteur.

Mannelijke werkende beroepsbevolking naar het onderwijsniveau, per leeftijdsgroep, 31 december 1970

Onderwijsniveau en leeftijds-groep	Geboren in W.-VI. en wonend in				Wonend in W.-VI. en geboren in andere Belg. prov.		Migratiesaldo t.o.v. Belgische provincies			Wonend in W.-VI. en geboren in buitenland	
	West-Vlaanderen		andere Belgische provincies				Abs. c.	Proc. verd.	% van totaal geboren in West-Vlaand.		
	Abs. c.	%	Abs. c.	%	Abs. c.	%				Abs. c.	%
<i>14 à 24 jaar</i>											
Ten hoogste onvolt. lager secundair	20.509	46,6	1.989	51,1	1.303	47,3	686	60,4	3,0	680	71,3
Lager secundair	14.788	33,6	964	24,8	912	33,1	52	4,6	0,3	159	16,7
Hoger secundair	6.698	15,2	657	16,9	413	15,0	244	21,5	3,3	84	8,8
Hoger niet univers.	1.516	3,5	170	4,3	103	3,7	67	5,9	4,0	12	1,2
Univers. of gelijkgesteld	468	1,1	113	2,9	26	0,9	87	7,6	15,0	19	2,0
Totaal	43.979	100,0	3.893	100,0	2.757	100,0	1.136	100,0	2,4	954	100,0
<i>25 à 44 jaar</i>											
Ten hoogste onvolt. lager secundair	70.161	59,3	10.389	46,4	4.666	46,5	5.723	46,3	7,1	2.509	73,6
Lager secundair	23.766	20,1	3.539	15,8	1.962	19,5	1.577	12,8	5,8	385	11,3
Hoger secundair	14.933	12,6	3.810	17,0	1.791	17,8	2.019	16,3	10,8	268	7,9
Hoger niet univers.	5.212	4,4	1.781	8,0	764	7,6	1.017	8,2	14,5	96	2,8
Univers. of gelijkgesteld	4.294	3,6	2.880	12,8	859	8,6	2.021	16,4	28,2	151	4,4
Totaal	118.366	100,0	22.399	100,0	10.042	100,0	12.357	100,0	8,8	3.409	100,0
<i>45 jaar en meer</i>											
Ten hoogste onvolt. lager secundair	64.845	79,5	11.978	66,6	4.854	63,8	7.124	68,7	9,3	3.491	80,3
Lager secundair	7.756	9,5	1.796	10,0	838	11,0	958	9,2	10,0	353	8,1
Hoger secundair	5.942	7,3	2.095	11,7	1.125	14,8	970	9,4	12,1	303	7,0
Hoger niet univers.	763	0,9	467	2,6	247	3,2	220	2,1	17,9	58	1,3
Univers. of gelijkgesteld	2.257	2,8	1.639	9,1	544	7,2	1.095	10,6	28,1	144	3,3
Totaal	81.563	100,0	17.975	100,0	7.608	100,0	10.367	100,0	10,4	4.349	100,0

woonden maar in een andere Belgische provincie geboren waren, terwijl 44.267 mannelijke beroepsactieven die in West-Vlaanderen geboren waren op dit ogenblik woonachtig waren in andere Belgische provincies ; ten opzichte van het eigen land was er dus een negatief saldo van 23.860 personen ².

De personen geboren en woonachtig in West-Vlaanderen hebben gemiddeld een lager scholingsniveau dan diegenen die geboren zijn in West-Vlaanderen en thans elders in het land woonachtig zijn ; dit geldt ook ten aanzien van hen die elders in het land geboren zijn en thans in West-Vlaanderen wonen.

De afwijking is bijzonder uitgesproken voor de universitair geschoolden. Volgens de stand op het einde van 1970 had West-Vlaanderen 4.632 universitair afgestaan aan andere Belgische provincies en er zelf

² Eind 1970 woonden er in West-Vlaanderen 8.712 mannelijke beroepsactieven die in het buitenland geboren waren ; over de in West-Vlaanderen geboren en thans in het buitenland wonenden zijn er geen gegevens beschikbaar. Van 710 mannen woonachtig in West-Vlaanderen was het arrondissement van geboorte niet bekend.

1.429 aangetrokken, wat een verlies betekende van 3.203 universitair ³. Ten opzichte van het totale aantal mannelijke beroepsactieven geboren in West-Vlaanderen die houder waren van een universitair of gelijkgesteld diploma en in België woonachtig waren (in totaal 11.651), betekende het migratiesaldo van 3.203 personen niet minder dan 27,5 %. Voor het hoger niet universitair niveau was het percentage reeds aanzienlijk lager, namelijk 13,2 % en voor het laagste onderwijsniveau nog slechts 7,5 %.

De migratie in het eigen land leidt tot een afroming van hoger geschoolden.

De thans in West-Vlaanderen woonachtige mannelijke beroepsactieven die geboren zijn in het buitenland omvatten relatief veel personen die enkel lager onderwijs of ten hoogste onvoltooid lager secundair niveau hebben gevolgd, namelijk 76,7 % tegenover 63,7 % voor hen die geboren

³ Op te merken valt dat de personen geboren in West-Vlaanderen en woonachtig in een andere Belgische provincie eventueel reeds als kind met hun ouders kunnen uitgeweken zijn en hun studies kunnen gedaan hebben toen zij reeds buiten West-Vlaanderen woonden. Hetzelfde geldt ten aanzien van de ingewekenen.

Woonarrondissement	Ten hoogste onvoltooid lager secund. niveau		Lager secundair niveau		Hoger secundair niveau		Hoger niet-universitair niveau		Universitair of gelijkgesteld niveau		Totaal	
	— 25 j. 25 à 44 j.	— 25 j. 25 à 44 j.	— 25 j. 25 à 44 j.	— 25 j. 25 à 44 j.	— 25 j. 25 à 44 j.	— 25 j. 25 à 44 j.	— 25 j. 25 à 44 j.	— 25 j. 25 à 44 j.	— 25 j. 25 à 44 j.	— 25 j. 25 à 44 j.		
Arr. Brugge												
t.o.v. W.-Vlaand.	+ 170	+ 692	+ 100	+ 435	+ 74	+ 444	+ 26	+ 238	+ 1	+ 221	+ 371	+ 2.030
andere prov.	- 109	- 587	+ 49	- 96	- 18	- 274	+ 4	- 150	- 17	- 387	- 91	- 1.494
Arr. Kortrijk												
t.o.v. W.-Vlaand.	+ 135	+ 883	+ 59	+ 233	+ 42	+ 297	+ 14	+ 68	+ 9	+ 83	+ 259	+ 1.564
andere prov.	- 62	- 1.264	- 50	- 370	- 59	- 488	- 2	- 216	- 16	- 507	- 189	- 2.845
Arr. Oostende												
t.o.v. W.-Vlaand.	+ 60	+ 612	+ 81	+ 284	+ 26	+ 148	+ 5	+ 23	+ 4	+ 80	+ 176	+ 1.147
andere prov.	+ 7	- 114	+ 202	+ 149	+ 24	- 101	- 1	- 92	- 13	- 226	+ 219	- 384
Arr. Diksmuide												
t.o.v. W.-Vlaand.	- 93	- 613	- 54	- 252	- 42	- 189	- 11	- 84	- 3	- 69	- 203	- 1.207
andere prov.	- 62	- 420	- 31	- 126	- 14	- 137	- 3	- 63	- 4	- 108	- 114	- 854
Arr. Ieper												
t.o.v. W.-Vlaand.	- 148	- 643	- 101	- 360	- 65	- 311	- 19	- 123	- 7	- 132	- 340	- 1.569
andere prov.	- 158	- 1.278	- 73	- 439	- 53	- 371	- 20	- 170	- 13	- 265	- 317	- 2.523
Arr. Roeselare												
t.o.v. W.-Vlaand.	- 21	+ 102	- 29	- 26	+ 22	- 140	- 2	- 56	0	- 89	- 30	- 209
andere prov.	- 108	- 672	- 44	- 262	- 35	- 299	- 17	- 158	- 13	- 280	- 217	- 1.671
Arr. Tielt												
t.o.v. W.-Vlaand.	- 100	- 934	- 39	- 276	- 45	- 217	- 12	- 58	- 1	- 90	- 197	- 1.575
andere prov.	- 116	- 976	- 79	- 316	- 52	- 230	- 15	- 118	- 4	- 134	- 266	- 1.774
Arr. Veurne												
t.o.v. W.-Vlaand.	- 3	- 99	- 17	- 38	- 12	- 32	- 1	- 8	- 3	- 4	- 36	- 181
andere prov.	- 78	- 412	- 26	- 117	- 37	- 119	- 13	- 50	- 7	- 114	- 161	- 812
West-Vlaanderen t.o.v. andere provincies	- 686	- 5.723	- 52	- 1.577	- 244	- 2.019	- 67	- 1.017	- 87	- 2.021	- 1.136	- 12.357

en woonachtig zijn in West-Vlaanderen. De gegevens ontbreken om een vergelijking te maken met de in West-Vlaanderen geboren personen in het buitenland.

Het is bekend dat het onderwijsniveau onder de jongeren gemiddeld hoger ligt dan bij de ouderen. Op basis van de beschikbare gegevens kan worden nagegaan of ook bij de jongeren de migratie leidt tot een relatief sterke afroming van hoger geschoolden. Gegevens zijn voorhanden voor de leeftijdsgroepen van 14 à 24 jaar, 25 à 44 jaar en 45 jaar en meer.

Het eerder lage aandeel van de universitair onder de mannelijke werkende beroepsactieven van minder dan 25 jaar betekent niet dat thans minder universitair onderwijs gevolgd wordt dan dit het geval was voor de beroepsactieven van 25 jaar en meer. Voor de leeftijdsgroep van minder dan 25 jaar is de (procentuele) verdeling naar onderwijsniveau uiteraard beïnvloed door de ongelijke duur van de vorming op de diverse niveaus en het intreden in het beroepsleven. Rekening houdend met dit element, duiden de gegevens van voorgaande tabel wel aan dat gemiddeld een hoger onderwijsniveau gehaald wordt bij dalen in leeftijd.

De aandacht gaat hier evenwel in eerste instantie naar de vraag of de migratie blijvend een verarmend effect

heeft inzake scholingsniveau van de Westvlaamse bevolking.

Van de mannelijke werkende beroepsbevolking van 45 jaar en meer waren er eind 1970 in totaal 3.896 met een universitair of gelijkgesteld diploma die in West-Vlaanderen geboren waren en in België woonachtig waren ; 1.639 of 42,1 % van hen woonden niet meer in West-Vlaanderen. In West-Vlaanderen woonachtig en elders in het land geboren waren er 544 mannen met een universitair diploma. West-Vlaanderen had dus een negatief migratiesaldo van 1.095 universitair ten opzichte van de andere Belgische provincies ; dit negatief migratiesaldo betekende niet minder dan 28,1 % van alle houders van een universitair diploma die in West-Vlaanderen waren geboren. Ook voor de leeftijdsgroep van 25 à 44 jaar bereikt het negatief migratiesaldo in procent van alle houders van een universitair diploma die geboren waren in West-Vlaanderen 28,2 %. Voor de leeftijdsgroep van minder dan 25 jaar is het percentage gedaald tot 15,0 %. Het is ongetwijfeld zo dat onder de universitair van minder dan 25 jaar een aantal een betrekking had buiten West-Vlaanderen en gelet op de korte termijn van tewerkstelling nog niet besloten had tot definitieve migratie en dit na verloop van tijd wel zal doen, maar het verschil in aandeel inzake migratiesaldo (15 % tegenover 28 %) is zo groot dat waarschijnlijk mag besloten worden tot een terugloop van de afroming door migratie van

universitair geschoolden⁴. Toch is het aandeel voor de universitair (15 %) groter dan voor de niet-universitair geschoolden (4 % of minder).

Algemeen kan voor alle onderwijsniveaus een duidelijke verbetering worden vastgesteld voor de jongeren. Dit verschijnsel sluit uiteraard aan bij de verbeterde migratiebalans voor West-Vlaanderen die van uitgesproken negatief geëvolueerd is naar ongeveer een evenwicht. Voor de leeftijdsgroep van minder dan 25 jaar lijkt de verbetering onloochenbaar, maar niettemin tonen de gegevens aan dat binnen een inkrimpende groep van uitwijkenden de hoger geschoolden nog steeds in relatief sterkere mate betrokken worden. Dat de mobiliteit stijgt met het scholingsniveau is een normaal verschijnsel, dat uiteraard geldt voor alle provincies; deze hogere mobiliteit zou echter niet noodzakelijk moeten leiden tot een relatief groter migratiesaldo voor de hoog geschoolden, wat voor West-Vlaanderen echter nog het geval is geweest. Voor de minder dan 25-jarigen was er bij de universitair een negatief saldo van 37 ten opzichte van Brabant, 21 ten opzichte van Oost-Vlaanderen, 20 ten opzichte van Antwerpen en 9 t.o.v. de overige Belgische provincies.

Binnen West-Vlaanderen geschiedt de mobiliteit eveneens ten gunste van de economisch sterkste gewesten. Onder de minder dan 25-jarigen hadden de arrondissementen Kortrijk (+ 9), Oostende (+ 4) en Brugge (1) een positief saldo van houders van een universitair diploma ten opzichte van de andere Westvlaamse arrondissementen; ook voor de leeftijdsgroep van 25 à 44 jaar werd ten opzichte van de andere Westvlaamse arrondissementen een positief saldo genoteerd inzake universitair voor de arrondissementen Brugge (+ 221), Kortrijk (+ 83) en Oostende (+ 80).

Geen enkel Westvlaams arrondissement had, voor om het even welke leeftijdsgroep, een positief saldo inzake universitair ten opzichte van het geheel van de andere Belgische provincies.

Geen enkel Westvlaams arrondissement is, ook niet bij de jongeren, gekomen tot een positief saldo ten opzichte van het geheel van de andere Belgische provincies inzake hoger onderwijs. Het arrondissement Oostende heeft voor de minder dan 25-jarigen weliswaar globaal een positief saldo ten opzichte van de andere provincies, maar voor het hoger onderwijs blijft het saldo negatief.

Het arrondissement Brugge noteert globaal een positief saldo, maar dit enkel dank zij een positief saldo ten aanzien van de overige Westvlaamse arrondissementen. In het arrondissement Kortrijk is het saldo globaal nog negatief voor de leeftijdsklasse van 25 à 44 jaar, maar voor de leeftijdsklasse van minder dan 25 jaar reeds positief; dit laatste wordt echter gerealiseerd dank zij een positief saldo ten aanzien van de Westvlaamse arrondissementen en niet ten opzichte van de andere provincies. Een verbeterde situatie is toch aan te wijzen.

De beschikbare gegevens inzake migratie voor West-Vlaanderen wijzen duidelijk aan dat de vertrekoverschotten een negatief effect hebben op de leeftijdsopbouw van de bevolking en de kwalificatiegraad. Ook de arrondissementen met vestigingsoverschotten vertonen ten aanzien van de andere Belgische provincies nog een ongunstig beeld op het vlak van de afoming van hoger geschoolden.

⁴ In feite kan het migratiesaldo lager zijn dan 15 % voor de afgestudeerden omdat een aantal van de houders van een universitair diploma reeds als kind kan betrokken geweest zijn in de migratiebeweging.

Foto H. Maertens, Brugge